

Олдрідж Джеймс

Біографія

ОЛДРІДЖ, Джеймс (Aldridge, James — нар. 10.07.1918. Вайт-Гілс, Австралія) — англійський письменник. Син літературного працівника (батько майбутнього письменника редагував місцеву газету), Олдрідж здобув добру освіту: навчався спочатку в коледжі у Мельбурні, потім у Лондонському університеті. Живе і працює в Англії. Літературну діяльність Олдрідж розпочав з журналістики. У 1939 р. як воєнний кореспондент приїхав на радянсько-фінський фронт. Однак його репортажі не влаштували газету, що його послала, й Олдріджа відкликали з фронту. У роки Другої світової війни він побував у багатьох країнах і на багатьох фронтах. Його безпосередні спостереження й дали йому матеріал для перших романів.

У 1942 р. вийшов друком перший роман Олдріджа "Справа честі" ("Signed with their Honour"). Його героєм є англійський військовий льотчик Джон Квейл, котрий служить в англійській ескадрильї, що базується у Греції. Але головною темою твору стала боротьба героїчного народу проти фашистської окупації. Героїчний план роману тісно переплітається з планом ліричним — зустріч героя з грецькою патріоткою Єленою Стангу, її рідними та друзями приводить його не лише до шлюбу з нею, а й до кращого розуміння розстановки сил на політичній арені епохи, трагізм якої визначає фатальний кінець роману. Джон Квейл гине, як і чимало з його бойових друзів, під час одного з бойових вильотів, саме у той час, коли він отримує від Єлени звістку про те, що в них буде дитина. Образ Джона овіяний не лише трагізмом, а й поезією — він поєднує в собі недовговічність Ахілла та горду самозреченість іншого знаменитого англійця — Дж.Н.Г. Байрона, котрий віддав життя за свободу Греції століттям раніше.

Антифашистському опору грецького народу присвячений і другий роман Олдріджа "Морський орел" ("The Sea Eagle", 1944). Його дія розгортається на острові Крит, відразу ж після початку німецької окупації й евакуації англійської армії, що захищала його, до Єгипту. Роману передуює епіграф, що є вільним перекладом давньогрецького міфу: "Ніс захищав Мегару, коли в країну вторгнувся Мінотавр. Його зведений брат задумав захопити Мегару в свої руки, як тільки Ніс подолає Мінотавра. Ніс розгадав його замисли й розповів про них Зевсові. Зевс перетворив зведеного брата на рибу, а Нісові дав владу за бажанням перетворюватися в морського орла, щоб у цій подобі переслідувати зведеного брата і спостерігати за діями ворогів".

На перший погляд міф видається лише віддалено пов'язаним зі змістом роману. Провідною лінією в розвитку його сюжету стає історія трьох англійських солдатів, котрі відстали від своїх частин. Один із них, Рід, гине на самому початку, Енгес Берк і Стоун намагаються пробитися до узбережжя, де сподіваються знайти човна, щоби переправитись у Єгипет. Перша їхня спроба виявилася невдалою — перешкодив сильний зустрічний вітер. Прибиті назад до берега, вони бачать село, де взяли човна, зруйнованим карателями, а мешканців — повішеними. Знайомство з грецьким

патріотом Нісом — згадаймо епіграф! — спонукає їх приєднатися до боротьби грецьких партизанів, яким доводиться воювати не лише проти німецько-фашистських загарбників ("залізноголовіх"), а й проти місцевих профашистських угруповань, названих за найменням їхнього провідника "метаксистами". Під час операції зі звільнення полонених гине Стоун, гине й Хаджі Михаїлі, котрий очолював партизанський загін. Коли, врешті, Енгес Берк, котрий залишився живим, знову виходить до моря і з допомогою Ніса здобуває човна, Ніс, котрий досі мріяв приєднатися до англійської армії, вирішує залишитися на Криті: боротися з ворогом, який захопив батьківщину, треба тут.

Третя книга Олдріджа про антифашистський опір у Європі має назву "Про багатьох людей" ("Of Many Men", 1946). Вона поєднує різноманітні жанрові ознаки: вирішивши з журналістських репортажів Олдріджа, книга зберігає заявлений у заголовку політематизм. Олдрідж прагне відобразити широту і могутність антифашистського опору, змальовуючи його різноманітні епізоди, починаючи з виходу бійців міжнародних бригад з Іспанії після поразки республіканців і закінчуючи наступом радянської армії на Берлін. Образом, що пов'язує ці різноманітні епізоди в єдине ціле, є журналіст Вольф, котрий відіграє роль своєрідного alter ego письменника.

Єдина у творчості Олдріджа п'єса "Сорок дев'ятий штат" ("Forty Nineth State", 1946) продовжила традиції сатиричної комедіографії Дж. Б. Шоу. Це типова п'єса-екстраваганца, п'єса-попередження. Вона відобразила тривогу письменника, спричинену зростаючою залежністю Англії від США. Кризова ситуація, що виникла в ній, пов'язана із нездатністю англійського уряду сплатити борг Сполученим Штатам, вирішується шовіанським парадоксом: прем'єр-міністр позбавляється боргу, скасувавши... державу.

У 1949 р. вийшов друком один із найбільш зрілих і довершених психологічних романів Олдріджа "Дипломат" ("The Diplomat"). У ньому показано гостру дипломатичну боротьбу у вищих ешелонах влади на самому початку "холодної війни". Дія відбувається у 1946 р. у Москві, куди прибуває зі своєю місією старий "вовк" британської дипломатичної служби лорд Есекс, продовжується в іранському Азербайджані і завершується у Лондоні. Неправедна спроба Есекса довести, що росіяни "експортують революцію", виявляється нейтралізованою і фактично зірваною через протидію його помічника, скромного та сором'язливого іраніста-палеонтолога Айвора Мак-Грегора. Цей нащадок оспіваного В. Скоттом і Р. Л. Стівенсоном бунтівного шотландського клану здобуває перемогу над Есексом і в особистому плані — йому врешті-решт віддає перевагу Кеті Клайв, співробітниця британської місії у Москві, котра супроводжує їх у далекий і нелегкий поїздці та повертається з ними в Англію.

Майже через чверть віку, у 1974 р., у романі "Гори і зброя" (умовний переклад оригінальної назви — "Мое Kery in Arms") Олдрідж розповість про подальшу долю Мак-Грегора, котрий залишився після свого конфлікту з англійським дипломатичним корпусом працювати в Ірані та пов'язав свою долю із визвольною боротьбою іранських курдів.

Особливе місце у творчій історії Олдріджа посідає роман "Мисливець" ("The Hunter", 1960), у якому з великою теплотою розповідається про нелегку боротьбу за життя та щастя Роя Мак-Нейра, людини з народу, котрий промишляє мисливством у лісах Канади.

Романи межі 50-х — 60-х рр. — "Герої пустельних обріїв" ("The Heroes of the Empty View", 1954), "Не хочу, щоби він умирав" ("Wish He would not Die", 1958), "Останній вигнанець" ("The Last Exile", 1961) — присвячені боротьбі арабських народів за незалежність і справедливий соціальний устрій.

У романах 60-х рр. "Бранець чужої країни" ("A Captive in the Land", 1962) та "Велика гра" ("A Statesman's Game", 1966), що утворили своєрідну дилогію, Олдрідж порушує проблему відносин Англії та Росії. Олдрідж намагався вийти у ці роки і на тему відносин Європи й Америки — вона постає у його романах "Останній погляд" ("One Last Glimpse", 1977), "Прощавай, Америко" ("Goody, America", 1979), утім, вельми слабких у художньому плані.

Темою, у якій пізній Олдрідж знайшов себе, стала тема дитинства й отрочтва. Її розробці присвячені його кращі романи, повісті й оповідання останнього тридцятиріччя. Дія їх, зазвичай, відбувається в країні дитинства самого О., в австралійському провінційному містечку Сент-Елен. Персонажами, що переходять із повісті в повість, тут стають адвокат Квейл, педантично суворий, справедливий і непідкупний, та його сини — Кіт, котрий зазвичай виступає в ролі оповідача, і Том. Долі Тома, його кохання, що не відбулося внаслідок заборони з боку батьків його обраниці, присвячено повість "Мій брат Том. Історія одного кохання" ("My Brother Tom. A Love Story", 1966). Історія гордих підлітків-злидарів, котрі відкриті для щирого співчуття та любові дорослих, що їх оточують, але не приймають релігійного святенництва та показного буржуазного благодійництва, що обмежують їхню свободу, присвячені повісті зі схожими заголовками — "Правдива історія Лілли Стьюбек" ("The True Story of Lilly Stubeck") і "Справжня історія плюваки Мак-Фі" ("The True Story of Spit Mac-Phee", 1988).

Осібнo стоїть у цій серії творів про дітей і підлітків повість "Дивовижний монгол" (1974), присвячена долі одного з "братів наших менших", занесених до Червоної книги. У ній ідеться про конячку Пржевальського, жеребця Таха, виловленого у монгольських степах і засланоного з науковою метою у далекий британський заповідник. Скоряючись могутньому інстинкту, Тах втікає із заповідника і, долаючи майже непереборні перешкоди, повертається до рідних степів. Історія ця простежується в листуванні монгольського хлопчика Байрюта Мінгі з онукою англійського професора Кітгі Джемісон, котрі з хвилюванням слідкують за пересуванням Таха Європейським континентом. Наймудрішою виявляється мати Байрюта. Вона, раніше за всіх вловивши напрямок, у якому простує Тах, робить висновок: "Наш дорогий дикий кінь йде додому". Наповнена величезною добротою до всього живого, ця книга вносить, безумовно, вагомий вклад в екологію природи та культури. Українською мовою твори Олдріджа перекладали В. Гнатовський, Л. Гончар, М. Пінчевський, П. Соколовський, Л.

Солонько, П. Шарандак.

М. Воропанова